PROBLEMI

Aktualnosti

Problemi, časopis za mišljenje in pesništvo,
april 1970, letnik VIII, št. 88

Univerzitetna knjižnica Ljubljana

PROBLEMI

Problemi, časopis za mišljenje in pesništvo. Ureja uredniški odbor: Niko Lehrman, Rudi Rizman, Marjan Rožanc, Dimitrij Rupel, Fedor Žigon (Aktualnosti); Spomenka Hribar, Valentin Kalan, Milan Pintar, Ivo Urbančič, Slavoj Žižek (filozofija); Andrej Inkret, Taras Kermauner, Andrej Medved, Rastko Močnik, Dušan Pirjevec (literarna teorija); Iztok Geister, Niko Grafenauer, Dušan Jovanović, Ivo Svetina, Marko Švabić (literatura). Glavni urednik: Niko Grafenauer. Odgovorni urednik: Rudi Rizman. Tehnični urednik: Marjan Rožanc. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Soteska 10, tel. 20 487. Tehnični urednik posluje vsak delovni dan od 9. do 12. ure, uprava pa v četrtek od 14.30 do 16.30. Naročila pošiljajte na upravo Problemov, Ljubljana, Soteska 10, tekoči račun 501-8-475/1 z oznako: za Probleme. Celoletna naročnina 50 din, cena posamezne številke 5 din, cena dvojne številke 8 din. Nenaročenih rokopisov uredništvo ne vrača. Izdajata predsedstvo ZMS in UO ZŠJ. Tiska »Tiskarna PTT« v Ljubljani.

Andrej Hieng: BALTASAR 1
Marjan Rožanc: SVETI KAZIMIR 22
Kajetan Kovič: NIKOLAJ 31
Tomaž Šalamun: 10 PESMI 36
Veno Taufer: IZ PRIGOD 42
Ingo Paš: PRESTOPEK 44
Jordan Tomšič: NAPOLEON IN SREČNI MORILEC 47

IVAN URBANČIČ

Ideologija in znanost

Znanstveno-pozitivistično usmerjeni »filozofi« označujejo vsako v objektivnem smislu izrečeno izjavo ali sodbo, ki vsebuje kakršno koli vrednostno stališče, za ideološko. Sodba torej, ki naj izreka káko objektivno okoliščino ali dejstvo in ki naj velja za znanstveno, mora biti brez vsake vrednostne primesi. Pozitivna znanost hoče spoznati stvar, kakršna le-ta je docela neodvisno od vnaprejšnjih, takih ali drugačnih človekovih vrednostnih stališč do nje. Vsako iz vrednostnih stališč izhajajoče »spoznavno« razmerje do stvari znanstveni pozitivizem zavrača kot ne-znanstveno (kar pa še ne pomeni docela brez smisla) in ga označuje kot ideološko.

Tako npr. v tem smislu strogo znanstveno ni mogoče govoriti o tem, da je kaka stvar grda ali lepa, velika ali majhna, ugodna ali grozljiva, vabljiva ali odbijajoča ipd., tudi ni mogoče govoriti o »zavratni dolini«, o »smehljajočem se soncu« ipd., kakor tudi ne o tem, da »steber nosi«, da »gora pritiska« itd. itd., ker se to ne tiče same stvari v objektivnem smislu, temveč človekovega subjektivnega razmerja do nje in zato ne more biti pripisano sami stvari kot njena objektivna lastnost. Tako npr. v znanstvenem smislu ni mogoče reči, da je homoseksualni akt gnusen ali protinaraven in tudi ne, da je heteroseksualni akt edino upravičen in naraven; zato je npr. tudi iz takega vrednostnega stališča izvedena sodba npr. o škodljivosti homoseksualizma za človeka znanstveno nesprejemljiva, neznanstvena. Homoseksualizem je tedaj mogoče gledati le kot določen način človeškega obnašanja. Tudi sodbe o umetniških delih, ki vsebujejo kakršne koli vrednostne primesi (npr. že stališče, da je neko delo **velika** umetnina ali sploh že, **da je** umetnina v smislu kakega nad-operacionalnega pojma umetnine), bi veljale s stališča pozitivne znanosti za ideološke in zato neznanstvene. Enake zahteve postavlja pozitivna znanost tudi na vseh drugih področjih.

Vendar je tudi takó označene ideološke sodbe mogoče vključiti v pozitivno znanost, le da tedaj ta vrednostna — subjektivna — stališča do stvari in iz njih izvedene subjektivne sodbe o stvareh **objektiviramo.** Tako npr. lahko v znanstvenem smislu korektno rečemo, da je v neki družbi, v določenem času, neko določeno število prebivalcev mnenja, da je homoseksualizem človeku škodljiv, ker da je protinaraven. V tem primeru smo subjektivno vrednostno stališče (ki je sámo zase neznanstveno) objektivirali, ne da bi sami v znanstvenem smislu sprejeli to subjektivno, neznanstveno stališče. To sodbo se dá objektivirati še naprej. Reči je namreč mogoče, da so znanstveniki (z navedbo: kateri, kdaj in kje) dognali, da ima določeno število ljudi homoseksualizem za protinaraven in človeku škodljiv. S tem je ta nova sodba docela znanstvena, ne da bi bilo treba vsebino prejšnje v tej novi sprejeti kot objektivno veljavno. To se lahko nadaljuje brez načelnih mej.

Opisana docela **upravičena** in pozitivni znanosti najbolj lastna **naravnanost** k pozitivnemu, **uglašenost** na pozitivno dano, **dejstveno** (dejstva in samo dejstva), naravnanost, ki zahteva za sleherno znanstveno spoznanje ali znanstveno izjavo o kakem objektu možnost in nujnost preverjanja (verifikacije) na zadevnem objektu samem in je to verifikacijo tudi mogoče izvesti, če izjava izjavlja nekaj o objektu, ta naravnanost se imenuje **znanstveni pozitivizem** in je vrhovna zahteva vsake pozitivne znanosti. Zanj je zares znanstveno samo tisto spoznanje, ki docela izključuje subjektivna vrednostna stališča do spoznavnega objekta in tudi iz teh subjektivnih stališč izvedene sodbe o objektu, ki jih zaradi njihovega subjektivnega izvora z znanstvenimi metodami ni mogoče najti na zadevnem objektu, kar pomeni, da zanje manjka verifikacija in so zato neznanstvene. Take so za znanstveni pozitivizem ideološke.

Predvsem pa so za znanstveni pozitivizem ideološke vse metafizične izjave; vsa filozofija — če ni v opisanem smislu znanstvena, po znanstvenih metodah univerzalno preverljiva — je zanj ideologija. Z znanstveno pozitivističnega vidika torej med filozofijo oziroma metafiziko in ideologijo, kakor smo jo orisali v dosedanjih premislekih, ni mogoče zagledati nikakršne temeljne razlike. V znanstveno-pozitivistični pojem ideologije spada skratka vsaka izjava o katerem koli objektu, ki s subjektivnega, vrednostnega stališča **do** objekta izreka nekaj o samem objektu, **česar pa na samem tem objektu na znanstven način ni mogoče najti,** kar ravno pomeni, da so take izjave tedaj le subjektivnega izvora, in jih zaradi tega ni mogoče univerzalno priobčiti, tj. obče uveljaviti. Vrednostno stališče pomeni tu vse tisto, kar se iz subjektivnosti spoznavajočega nanaša na stvar ali objekt, torej iz njegovih interesov, namenov, hotenj, želj, čustev, bojazni, upanja in sploh vsakovrstnih »občutkov« ali »doživetij« ipd. in tudi tiste »zmote«, ki izhajajo iz omejenosti človekovih spoznavnih zmožnosti samih (npr. v smislu Baconovih idolov); vse to za znanost ne more veljati kot objektivna lastnost spoznavne stvari in mora zato biti izključeno iz spoznanja te stvari. Samo iz teh subjektivnih osnov izhajajoče izjave o kaki stvari so — za znanstveni pozitivizem — tako protislovne, kot so si protislovne izjave metafizikov o isti stvari. Metafizika je zato za znanstveni pozitivizem paradigma neznanstvenosti (seveda metafizika, kakor jo lahko ta pozitivizem razume).

S tem si znanstveni pozitivizem razloži obenem tolikšne razlike, nasprotja in protislovja v izjavah različnih filozofov in metafizikov od začetka do danes o istem predmetu, ki jih s svojimi znanstvenimi metodami nahaja v zgodovini filozofije množično in o katerih meni, da so nerazrešljiva, ker izhajajo pač le iz subjektivnih stališč in jih zato na nobenem objektu ni mogoče verificirati. Pri tem analitičnem početju uporablja znanstveni pozitivizem že vnaprej metode logične analize, lingvistične analize, historično komparacijo in druge filološke znanstvene metode kot **(edino ustrezne in možne)** metode raziskovanja filozofije oziroma metafizike. V »rezultatih« svojega preučevanja filozofije in metafizike vidi znanstveni pozitivizem obenem tudi potrditev svoje osnovne ugotovitve o filozofiji in metafiziki, namreč, da sta obe zgolj ideologija, ki ne more imeti **univerzalne veljavnosti**; zakaj, če bi filozofija in metafizika bili objektivno veljavni znanosti, ne bi moglo biti — tako meni ta pozitivizem — toliko protislovnih filozofskih oziroma metafizičnih izjav o isti stvari. Kakršna koli možnost globlje bistveno **zgodovinske istosti** različnih filozofskih ali metafizičnih »izjav« ostaja znanstvenemu pozitivizmu in njegovim analizam zgodovine filozofije docela skrita, zunaj njegovega zornega polja.

Kaj je odločilno za opisani znanstveni pojem ideologije, ki je zelo pogosto, čeprav večinoma nereflektirano v rabi tudi pri nas? Videli smo že, da predvsem subjektivna, vrednostna stališča in iz njih izvedene sodbe in izjave. Pri tem izhaja pozitivna znanost iz svoje naravnanosti na objekt in to objektivno ter meni, da je ta objekt mogoče in treba spoznati neodvisno od spoznavajoče subjektivnosti, kakor je bila opisana doslej. Svoj objekt jemlje pozitivna znanost že vnaprej kot od subjekta in njegove subjektivnosti docela neodvisno **dan.** To je fundamentalna predpostavka pozitivne znanosti kot take, dokler ostaja v svoji sebi edino primerni naivnosti odnosa do objekta. »Stvari brez človeka«, »stvari same in zgolj stvari« — to je pozitivni znanosti imanentni **»reizem«** (če tu lahko uporabimo besedo, ki jo je literarna kritika pri nas uporabila za označevanje neke umetnostne struje), vse drugo pa je bodisi znanstveno nedopustno antropomorfiziranje objekta ali pa kratko malo ideologija v opisanem znanstvenem pomenu. Tudi kadar gre za znanstveno spoznanje **človeka** ali ljudi, mora ustrezni znanstvenik iz izjav o tem svojem predmetu izključevati svo-

jo subjektivnost (primer homoseksualizma).

Naše vprašanje po vsem tem je, ali se tu nakazani znanstveno-pozitivistični pojem ideologije, ki zničuje v naših prejšnjih premislekih opisano bistveno razliko med filozofijo in ideologijo, opira na nekaj takega, kar bi pozitivni znanosti kot znanosti (tj. znotraj njenih nji lastnih možnosti) dajalo principialno možnost, kar koli izreči o bistveni določenosti filozofije in tudi same sebe kot znanosti. S tem vprašanjem vprašujemo: 1. ali katerakoli znanost na sebi in svojim metodam primeren način sploh lahko razišče svojo lastno bistveno določenost in svojo fundamentalno naravnanost, ali je znanosti **kot znanosti** to sploh mogoče; in 2. ali znanost **kot znanost** principialno lahko odloča o določenosti filozofije. Šele če sta obe možnosti principialno lastni sami pozitivni znanosti, je znanstveno pozitivistična določenost filozofije **kot ideologije** nepresegljiva in je v znanstvenem pozitivizmu izključno priznani znanstveni odnos do vseh stvari **edini mogoči človekov univerzalno veljavni odnos.**

Za zadovoljiv odgovor na to vprašanje bi bilo treba premisliti prav temeljno predpostavko znanosti: neodvisno od spoznavnega subjekta dani objekt, ki ga je treba spoznati »objektivno«, tj. ravno v tej njegovi neodvisnosti. Vprašanje je torej: kaj je bistvo objekta, kaj je objekt kot objekt?

Toda taka in podobna vprašanja znanstveni pozitivizem že kot vprašanja odkloni kot zgolj navidezna vprašanja in jih izključi iz območja pozitivnih znanosti. Kaj je nekaj po **bistvu**, to je namreč za znanost nesmiselno in zato neodgovorljivo, torej ne-znanstveno vprašanje, ker odgovoru nanj manjka sleherna pozitivna verifikacija. Kako bi pozitivni znanosti sploh bilo mogoče govoriti o objektu **kot objektu?** Znanost po svojem pozitivizmu torej **mora** izključiti iz svojega raziskovalnega okrožja vprašanje bistvene določenosti znanosti, tj. same sebe, kot ne-znanstveno in **zato znotraj** nje ne-smiselno vprašanje (ne-znanstveno in ne-smiselno tu ne pomeni neumno, nepomembno ali kaj podobnega, temveč le, da za znanost kot tako ni vprašanje in zato zanjo ni smiselno). Iluzorno je torej misliti, da bi bilo mogoče **v spremstvu znanosti** odgovoriti na prej postavljena vprašanja, ker pozitivna znanost na ta vprašanja **principialno** ne odgovarja.

Če pa pozitivna znanost principialno ne more raziskati ne lastne bistvene določenosti svojega objekta in tudi ne **bistva** česar koli, potemtakem tudi ne more s stališča svojega pozitivizma niti govoriti o bistveni določenosti filozofije. Zaradi tega pa se znanstveno pozitivistična določitev **filozofije kot ideologije** pa lastni znanstveni »vesti« pokaže kot ne-znanstvena, pravzaprav »ideološka«. Tako smo — sledeč zahtevam, ki so imanentne znanosti in njenemu pozitivizmu, — prišli do presenetljivega sklepa, da je namreč znanstveno pozitivistična določitev filozofije kot ideologije docela »ideološka« ravno v pozitivističnem pomenu te besede. S tako določitvijo torej znanstveni pozitivizem prekrši svoje lastne zahteve, da namreč nobena objektivna znanstvena izjava ne sme izhajati iz zgolj subjektivnega, vrednostnega odnosa do zadevnega objekta. Subjektivno stališče izjavljajočega subjekta do predmeta izjave, tj. stališče znanstvenega pozitivizma kot subjekta izjave o filozofiji do filozofije torej ne more veljati za znanstveno. Da bi namreč v skladu z zahtevami znanstvenega pozitivizma bilo pozitivno ugotovljeno, da je filozofija oziroma metafizika le skupek subjektivnih vrednostnih stališč, ki ne pripadajo čemu objektivnemu, bi se morala znanost spustiti v razpravo o kakem pomembnem filozofskem vprašanju, npr. vprašanju o **bistvu**, ker sicer sploh ne bi mogla **razumeti**, da gre v filozofiji in metafiziki zgolj za subjektivna ali vrednostna stališča in iz njih izvedene sodbe. Vendar tako vprašanje znanstveni pozitivizem že vnaprej odklanja kot ne-znanstveno. Znanstveno pozitivistični izjavi, da je filozofija oziroma metafizika zgolj ideologija, manjka torej (in to nenadomestljivo) sleherna ustrezna verifikacija.

Pozitivistična razglasitev filozofije oziroma metafizike za ideologijo izhaja torej — če rečemo v njegovem lastnem duhu — iz nekega njegovega **subjektivnega** stališča do filozofije in metafizike, ki je za sámo filozofijo ali metafiziko neobvezno, ju sploh ne zadeva v tistem, kar sami sta. In vendar je očitno, da pozitivistična izjava, ki proglaša filozofijo in metafiziko za ideologijo, hoče izreči ravno to, KAJ da ena in druga je, torej njuno bistvo, kar pa je v znanosti že vnaprej prepovedano.

Iz povedanega pa za nas sledi, da celo znotraj znanosti same principialno odpade vsaka možnost znanstveno pozitivističnega proglašanja filozofije oziroma metafizike za ideologijo, da odpade kakršno koli vmešavanje znanosti v pristno filozofska in metafizična vprašanja in da ni nikakršnega razloga, da bi take ali drugačne znanstveno pozitivistične izjave o filozofiji in metafiziki in njunih premislekih imele veljavo v filozofiji ali metafiziki sami, da bi, skratka, zavezujoče zadevale njuno njima lastno ravnanje. Če pozitivna znanost v svojem pozitivizmu to kdaj poskuša, neogibno prekorači svoje meje in prekrši lastne zahteve.

Če pa je tako, tedaj se znanstveni odnos do vseh stvari pokaže le kot neki možni, vendar ne kot **edini** možni človekov odnos. Znanstveni odnos do stvari je le neka strogo omejena, posebna, danes sicer pred vsem in čez vse uveljavljena **možnost** človekovega odnosa; univerzalizem znanosti in znanstvenih spoznanj je pravzaprav možen samo v prostoru neke **druge** univerzalnosti, ki ostaja danes pretežno prikrita pod vse zasegajočim znanstvenim univerzalizmom na eni strani in ideološko-nazorsko razkrojenostjo na drugi strani (glej o tem sestavke iz prejšnjih številk Problemov). Evropska filozofija in metafizika sta v tistem, kar jima je najbolj lastno, ohranjali in oskrbovali omenjenemu »drugemu« in omogočujočemu univerzalizmu odprtost njegovega prostora, ki se je izkazoval kot svetovni prostor človekovega prebivanja in (spo-) razumevanja.*

Šele v tem prostoru in **samo v njem** si pozitivna znanost v strogem pomenu besede lahko izbira in ubira svoje mnogotere poti, nikakor pa si ne more dovoliti izjav o tem, v čemer se sama giblje, ker v tem primeru prenehа biti znanost.

Znanstveni pozitivizem torej postane **ideologija znanosti** tisti trenutek, ko s svojimi izjavami prekorači pozitivni znanosti kot znanosti imanentne možnosti spoznavanja ter si lasti besedo tam, kjer mu je principialno odvzeta sleherna možnost besede: v tistem, kar je najbolj lastno religioznosti, umetnosti in predvsem tudi filozofiji in metafiziki (najbrž je razen omenjenega še mnogo »stvari« v človeškem življenju, ki se znanosti izmikajo, npr. ljubezen — eros, ki zajema vse, kar je, — rojstvo in smrt, žrtev itd.) V svoji hiši pa je pozitivna znanost sama edini upravičeni gospodar in ne trpi nobenega vmešavanja od zunaj. Treba pa je tudi jasno povedati: filozofija oziroma metafizika nikoli ni bila in tudi ni pozitivna znanost v modernem pomenu besede, ne uporablja znanstvenih metod raziskovanja in merila, ki veljajo za pozitivno znanost, so zanjo neuporabna. Od pozitivne znanosti se filozofija ali metafizika nima česa naučiti, od nje ne more ničesar sprejeti ali povzeti, ničesar v smislu »posploševanja znanstvenih dognanj« dognati in se tudi ne more in ne sme vsevedno vmešavati v delo pozitivnih znanosti, hoteč jih tu, na njihovem področju »poučevati« (npr. v stilu »znanstvenega« diamata ipd.). Filozofija oziroma metafizika le odpira pozitivni znanosti kot taki celotno njeno področje, njeno možnost in ve o tem njenem področju neodvisno od nje in pred njo vse tisto, v čemer ima pozitivna znanost svoj temelj, svoj smisel in svojo usodno določenost; ve skratka o nji vse tisto, česar sama **kot znanost** o sebi nikoli ne more ničesar vedeti in k čemur s svojimi raziskavami tudi ni nikoli na poti. Brez te bistvene in usodne določenosti pa se človek nikakor ne bi mogel izročiti pozitivni znanosti in njenim zahtevam, zaradi česar le-ta ne bi bila mogoča. Ali se vsak posamezník, ki sprejema nase zahteve in možnosti znanstvenega pozitivizma ter ga tako izpolnjuje in nosi, pri tej odločitvi zaveda omenjene širše in usodnejše določenosti oziroma uglašenosti na tako »odločitev«, ni najbolj pomembno. Odločilno je, DA se ta določenost ali uglašenost **odpira** človeku kot človeku in jo **zato** kdaj pa kdaj v zgodovini zmore izreči kot samoten mislec, ki na svoji poti zarisuje človeškosti sami njen horizont prebivanja, sledeč njegovemu zgodovinskemu obrisu, kar pomeni, da izreče tisto, v čemer imamo vsi kot ljudje svoje prebivališče in z njim možnost človeškega (spo-)**razumevanja** ter zmoremo zato tudi sami videti **(razumeti)** to, kar nam on s svojim izrekanjem kaže. V tem pred-znanstvenem horizontu človeškega prebivanja in razumevanja je zasnovana prej omenjena univerzalnost filozofije in metafizike, ki biva na docela drugačen način in »pred« vsako univerzalnostjo znanstvenih spoznanj. To pa je odločilno za odgovor na vprašanje, ali sta filozofija in metafizika zares le ideologija v tistem pomenu, kakor se kaže

* Besedo (spo-)razumevanje pišem na ta način zato, ker želim s tem opozoriti, da je sporazumevanje med ljudmi, tj. tisto, kar imenujemo tudi z besedo komunikacija med ljudmi, le način, le privativni modus **razumevanja**, ki je »pred« vsakim sporazumevanjem.

s stališča znanstvenega pozitivizma, ali pa imata neki svoj prostor, v katerem se gibljeta in ga s tem razkrivata ter tako šele odpirata možnost pozitivne znanosti, ne da bi se jima bilo treba česar koli bistvenega naučiti od nje in ne da bi si morali od nje sposojati svojo univerzalnost.

Po dosedanjem premisleku lahko rečemo, da pozitivna znanost sama nikoli ni ideologija, čeprav njene ugotovitve lahko izrablja v svoje posebne namene ta ali ona ideologija, medtem ko znanstveni pozitivizem **lahko** (ni pa nujno) zapade v **ideologijo znanosti,** tj. v ekskluziviranje pozitivno-znanstvenega odnosa do vseh stvari kot **edinega možnega in upravičenega** človekovega odnosa in s tem povezano brisanje možnosti kakršnega koli univerzalno priobčljivega, za človeka kot človeka odločilnega zunajznanstvenega (predznanstvenega) človekovega odnosa do bivajočega. Taka znanstveno-pozitivistična **ideologija** pozitivne znanosti pa se po svojem **bistvu** ne razlikuje od katerekoli druge ideologije, razumljene v tistem smislu, kakor je bila orisana v dosedanjih premislekih (glej Problemi štev. 86 in 87). Bistvena »moč« te ideologije je moč **institucionalizirane** znanosti, oziroma pravzaprav mnogoterih znanstveno raziskovalnih **institucij,** ki v našem stoletju v vseh mogočih oblikah vse hitreje nastajajo povsod po svetu in zbirajo v sebi množice znanstvenikov.

Pamfletizem proti tragediji

RADOMIR KONSTANTINOVIĆ

Ni duha province, ki bi bil brez tega bistvenega pamfletizma, neodtujljivega od njega. Iz tega sledi, da je pamfletizem: 1) poizkus objektivacije lastnega sovraštva do samega sebe kot povzročitelja tega videza (zunaj-eksistencialnosti) z iskanjem krivca »zunaj«, v »svetu«, in 2) izraz neogibnosti tragične eksistence kot edino resnične eksistence. Če je tragičnost ne samo primerna, pač pa tudi predpogoj eksistence kot samo-ustvarjanja subjekta v spopadu s svetom in s sabo kot v spopadu nekega **danega** z nekim še **nedanim** redom, v oporekanju temu, kar je, kot porajanju (subjekta) v v imenu tistega, česar še ni, a mora biti, a kar je kot še ne-dano in zato še ne v-redu iracionalno v spopadu z danim — racionalnim (ki je vedno dano samo kot racionalno), tedaj je pamfletizem oblika simulirane tragedije in tudi izraz poizkusa prevarati tragedijo; pamfletizem je ta navidezna (prevarana) tragedija, spopad, ki ne seže do bitja, ker ne seže v njegovo stvarno objektivnost, ki pa ni zunaj tega spopada danega-racionalnega z ne-danim-iracionalnim, spopada, ki je porajanje subjekta samo v izkušanju (in zanikovanju) sveta **v samem subjektu.** Pamfletizem je zavračanje tega spopada v subjektu z njegovim »prenosom« v izključni spopad s svetom, vendar spopad, ki je eksistencialno navidezen, ker je pri tem subjekt navidezen, je dejansko samo **posameznost** v navideznem spopadu z drugimi posameznostmi, namreč zadržana v svetu »danega« reda kot dane racionalnosti (tukaj varovane s strahom pred tragično-izkuševavsko iracionalnostjo, iz katere kliče subjekt v resnici edinole sebe, v odporu do danega, ki je tudi njegovo-ne-njegovo dano). Posvečanje »svetu« (najpogosteje v navideznem oziru moralnosti, v imenu moralnega načela) je izjemen način tega zavračanja posvečanja subjekta samemu sebi, čigar posvečanje je edinole posvečanje v svet, zaradi tega je tudi to usmerjanje k svetu navidezno (zlagano), ker je zunaj-tragično kot zunaj-subjektivno. Kolikor večja je nujnost zavračanja spopada s samim seboj kot z danim redom (ali z dano racionalnostjo in z racionalnostjo danega) in sicer z nalogom po zapiranju, brez česar ni duha province, ki povsod išče mejo, toliko večja je moč pamfletizma, s čimer je toliko bolj poudarjeno načelo javnosti kot temeljno načelo duha province in toliko večja moč pamfletizma kot zadovoljevanja tega načela »javnosti«, dejansko načela absolutne racionalnosti danega (vase zaprtega) reda, ki se upira vsaki tragediji in tragičnemu, tako tudi vsakemu odpiranju in prav tako vsakemu ustvarjanju, ki pojmuje odpiranje kot **odpiranje v danem redu** dane racionalnosti: s pamfletizmom se duh province utemeljuje kot ta javni duh (ali duh javnosti), kot »družbeni« duh, a ne kot filozofski duh. Osnovna lástnost pamfletizma, lástnost obračuna v imenu že znane, že dane resnice (pamfletizem ne išče resnice, ker jo »ima v lasti«, on ni filozofski duh: ni duh, usmerjen k nepoznani resnici, temveč duh apriorizma, ki resnico **ima v lasti,** je proti-filozofska in proti pesniška, torej proti-ustvarjalna lástnost. Načelo javnosti izstopa tukaj kot vsemu nadrejeno načelo **družbenega** življenja v nasprotju s filozofijo in filozofskim stališčem kot izrazoma in oblikama nedružbenosti, a ta njegova »družbenost« je dejansko »javnost«, ki spet ne more biti nič drugega kot poznavanje vsega in **načina varovanja** tega poznavanja kot danega reda v njegovih strogo določenih mejah, tako da je ta družbenost funkcij racionalnosti danega reda, služba njeni vse-važnosti, golo zanikanje slehernega izkušanja z ne-danim (kot prihodnjim redom, kot prihodnjo racionalnostjo) oziroma zanikanje slehernega racionalnega duha, ki teži k svoji napovedi (racionalizaciji). Zaradi tega je pri tem načelo družbenosti načelo, ki je nasprotno načelu tvorne subjektivnosti kot načelu tragičnega ustvarjanja subjekta kot nenehnega (nezaključljivega) ustvarjanja resnice, ki je tragična in izpostavlja tragedijo z izpostavljanjem tega spopada danega in ne-danega, racionalnega in iracionalnega. Resnica ni resnica v (nezaključljivem) nastajanju, marveč dana resnica. Kot takšna je pred-subjektivna, nad-subjektivna in nasprotna subjektivnosti. Ne odkriva se, ampak ji je treba služiti. Subjekt ni odkrivanje resnice skozi sebe, **utelešenje** resnice v njenem nezaključljivem samo-uresničevanju nezaključljive eksistence kot resnice sleherne »resnice«, in zato tudi ni subjekt resnice, temveč njen **služabnik in uslužbenec.** Če **ima v lasti** resnico, tedaj se ga ona **polašča:** trenutek zablode, vnaprej zavržen v strahu pred prevaro kot izjemna (in nenadomestljiva tragično-izkuševavska) priložnost za rešitev pred to »polaščanostjo« subjekta (navideznega), pred končno resnico, in v tem pogledu tudi kot izjemna domneva samo-ustvarjanja subjekta, ta trenutek, je tu onemogočen. Vnaprej dana resnica je vnaprej zavrnjena vsaka možnost zablode, ki je tudi kot absolutno dokazljiva (kot zabloda) vedno **ustvarjalna,** ker je jamstvo za